

Sygn. akt I NSP 122/21

POSTANOWIENIE

Dnia 14 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wiak

SSN Paweł Czubik

w sprawie ze skargi M. spółki z o.o. z siedzibą w T.
na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie
o sygn. akt I ACz (...),
z udziałem Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...),
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 14 września 2021 r.

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

M. Spółka z o.o. z siedzibą w T., reprezentowana przez r.pr. R. J., wniosła skargę na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, domagając się stwierdzenia przewlekłości postępowania toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. akt I ACz (...), zainicjowanego zażaleniem pozwanego Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Okręgowego w K. zastępowanego procesowo przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa na postanowienie Sądu Okręgowego w B. z dnia 17 czerwca 2020 r. w sprawie I C (...). Skarżąca wniosła nadto o zasądzenie od organu na rzecz strony, kwoty jaką Sąd Najwyższy uzna za uzasadnioną w celach prewencyjnych, lecz nie mniejszej niż 2.000 zł oraz kosztów niniejszego postępowania według norm przepisanych.

W skardze złożono wniosek o zwolnienie strony „od kosztu 200 zł. ze wpisu od skargi”, gdyż Skarżąca pozbawiona jest wszelkich dochodów i nie jest w stanie uiścić opłaty.

Zdaniem Skarżącej, „Sąd Apelacyjny pozostaje w niczym nieuzasadnionej zwłoce w rozpoznaniu zgodnie z prawem środka odwoławczego”, bowiem wydanie postanowienia z dnia 30 listopada 2021 r. w niniejszym postępowaniu było bezskuteczne i nie spowodowało rozpoznania zażalenia na postanowienie z dnia 17 czerwca 2020 r. Jak wskazała Skarżąca, jeden z sędziów orzekających w sprawie I ACz (...) został powołany na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Jej zdaniem, z definicji uniemożliwia to uznanie, że skład wyznaczony do rozpoznania sprawy jest prawidłowy i zgodny z prawem. Jak dalej wskazała, postanowienie wydane w składzie z udziałem osoby nie mającej statusu sędziego sądu powszechnego Unii Europejskiej nie jest orzeczeniem i nie rodzi żadnych skutków prawnych, a ponadto nie powoduje zakończenia postępowania.

W odpowiedzi na skargę, pismem z 25 czerwca 2021 r. Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) zgłosił przystąpienie do sprawy i wniósł o odrzucenie skargi, a na wypadek uznania, że nadaje się ona do merytorycznego rozpoznania - o jej oddalenie. W uzasadnieniu wskazał, że zarzucana skargą przez powódkę przewlekłość postępowania dotyczy postępowania incydentalnego. Przepisy ustawy o skardze nie przewidują skargi na przewlekłość postępowania incydentalnego. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm.; dalej: ustawa o skardze na przewlekłość), skargę o stwierdzenie przewlekłości wnosi się w toku postępowania w sprawie. Dodatkowo wskazał, że w postępowaniu zażaleniowym objętym skargą nie doszło do przewlekłości i przedstawił podjęty w tej sprawie tok czynności przez Sąd Apelacyjny w (...)

Ponadto w dniu 23 lipca 2021 r. Skarżąca wniosła pismo procesowe w którym przedstawiła swoje stanowisko odnośnie możliwości wniesienia skargi

na przewlekłość postępowania w toku postępowania wpadkowego oraz ponownie przytoczyła swoje zapatrywanie na prawidłowość składu orzekającego w sprawie I ACz (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest niedopuszczalna, gdyż powódka kwestionuje w niej rozpoznanie bez nieuzasadnionej zwłoki postępowania zażaleniowego (I ACz (...)), które ma charakter incydentalny (uboczny) wobec postępowania co do istoty sprawy z powództwa M. Spółki z o.o. z siedzibą w T. przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w K. o zapłatę (I C (...)). Postępowanie przed Sądem Apelacyjnym w (...) zostało zainicjowane zażaleniem z 31 sierpnia 2020 r. i służyło weryfikacji, czy prawidłowe było postanowienie przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji (Sądzie Okręgowym w B.), którym zawieszono postępowanie w sprawie głównej (I C (...)).

Taka skarga w świetle przepisów ustawy o skardze na przewlekłość jest niedopuszczalna. W myśl art. 5 ust. 1 tej ustawy, skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość, wnosi się w toku postępowania w sprawie. Przez „tok postępowania w sprawie” w znaczeniu przyjętym w art. 2 ust. 1 i art. 5 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, należy zaś rozumieć „postępowanie co do istoty sprawy” („rozpoznanie sprawy co do istoty”; art. 12 ust. 3 i art. 16 ustawy o skardze na przewlekłość), a nie postępowanie zażaleniowe, jako incydentalne (uboczne) postępowanie, którego bieg nie powoduje „przejścia” rozpoznania istoty sprawy do sądu wyższej instancji. Przepisy ustawy o skardze na przewlekłość nie przewidują odrębnej skargi na przewlekłość postępowania incydentalnego. Oznacza to, że niedopuszczalna jest skarga na przewlekłość postępowania zażaleniowego jako incydentalnego w cywilnym postępowaniu rozpoznawczym co do istoty sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 listopada 2014 r., III SPP 227/14). W rozpoznawanym przypadku wniesienie przez pozwanego pismem z 31 sierpnia 2020 r. zażalenia nie spowodowało przeniesienia do Sądu Apelacyjnego rozpoznania „istoty sprawy”

z powództwa M. Spółki z o.o. z siedzibą w T. przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w K. o zapłatę (I C (...)).

Jak już wyżej podniesiono, wedle art. 5 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania, wnosi się „w toku postępowania w sprawie”. A *contrario* oznacza to, że skarga nie jest dopuszczalna „poza tokiem” postępowania, w szczególności po jego zakończeniu albo wówczas, gdy postępowanie co do *meritum* sprawy w ogóle się nie toczyło (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lipca 2013 r., KSP 5/13, LEX nr 1341285). Postępowanie skargowe ma charakter „wpadkowy” w stosunku do postępowania głównego, wobec czego nie może być prowadzone ani przed jego wszczęciem, ani po jego zakończeniu. Skarga na przewlekłość postępowania jest bowiem środkiem prawnym wymuszającym rozpoznanie sprawy przez sąd, a więc spełnia swoją rolę jedynie wtedy, gdy zostanie wniesiona w toku postępowania. Postępowanie w sprawie sądowej trwa zaś (jest w toku) dopóty, dopóki nie dojdzie do wydania w sprawie prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie. Złożenie przez stronę takiej skargi już po zakończeniu postępowania jest więc bezprzedmiotowe.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, że ponieważ skarga na przewlekłość postępowania może być wniesiona jedynie w toku postępowania (a więc do czasu zakończenia postępowania co do istoty sprawy), to późniejsze jej wniesienie jest niedopuszczalne, co prowadzi do odrzucenia tego środka prawnego przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o postępowaniu zażaleniowym obowiązujących w postępowaniu, którego skarga dotyczy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 lipca 2005 r., III SPP 127/05, PiZS 2005, nr 11, s. 25; z 19 stycznia 2006 r., III SPP 162/05, LEX nr 439157; z 21 września 2010 r., III SPP 19/10, LEX nr 667498; z 7 sierpnia 2014 r., III SPP 204/14, OSNP 2016, nr 7, poz. 95).

W rozpoznawanej sprawie skarga na przewlekłość została złożona pismem z 9 maja 2021 r., a zatem już po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie o sygn. akt I ACz (...), którego dotyczy skarga na przewlekłość. Postanowienie Sądu Apelacyjnego kończące postępowanie w sprawie o sygn. akt I ACz (...), zapadło bowiem w dniu 30 listopada 2020 r. i jest prawomocne.

Powyższe oznacza, że niedopuszczalne było złożenie skargi na przewlekłość dotyczącej przebiegu prawomocnie zakończonego postępowania w sprawie o sygn. akt I ACz (...) i skarga taka powinna zostać odrzucona.

Odnosząc się do twierdzeń Skarżącej dotyczących obsady sądu orzekającego w sprawie akt I ACz (...), wskazać należy znane już Skarżącej okoliczności. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, orzekł, że powoływana w skardze na przewlekłość uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20, OSNKW 2020, nr 2, poz. 7), zgodnie z którą sądy powszechne, wojskowe i Sąd Najwyższy mogą kontrolować i ograniczać prawo sędziego do orzekania wyłącznie w oparciu o fakt powołania sędziego przez Prezydenta RP na wniosek KRS, której członkowie będący sędziami zostali wybrani przez Sejm, a nie przez gremia sędziowskie, jest niezgodna z: a) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP, b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/30 ze zm.), c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.).

Również z postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 21 kwietnia 2020 r., Kpt 1/20 wynika, że Sąd Najwyższy - również w związku z orzeczeniem sądu międzynarodowego - nie ma kompetencji do dokonywania prawotwórczej wykładni przepisów prawa, prowadzącej do zmiany stanu normatywnego w sferze ustroju i organizacji wymiaru sprawiedliwości, dokonywanej w drodze uchwały, o której mowa w art. 83 § 1 u.SN a dokonywanie zmiany w tym zakresie należy do wyłącznej kompetencji ustawodawcy. Ponadto, Trybunał Konstytucyjny potwierdził, iż powołanie sędziego jest wyłączną kompetencją Prezydenta RP, którą wykonuje na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa osobiście, definitywnie, bez udziału i ingerencji Sądu Najwyższego, który nie ma kompetencji do sprawowania nadzoru nad wykonywaniem przez Prezydenta RP jego uprawnień w tym dokonywania wiążącej wykładni przepisów prowadzącej do określenia warunków skuteczności wykonywania przez Prezydenta RP tej kompetencji.

Należy mieć na uwadze, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 Konstytucji RP).

Także Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 8 stycznia 2020 r., podkreślił, że „[b]adanie ważności lub skuteczności aktu ustrojowego Prezydenta RP powołania sędziego oraz wynikającego z niego stosunku ustrojowego łączącego sędziego z Rzeczpospolitą Polską przez Prezydenta RP - odrębnego od stosunku służbowego - nie jest dopuszczalne w jakimkolwiek postępowaniu przed sądem lub innym organem państwowym (...). Nie jest w szczególności dopuszczalne ustalenie istnienia albo nieistnienia tego stosunku na drodze sądowej (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2009 r., I CSK 16/09).” (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2020 r., I NOZP 3/19, pkt 32).

Podkreślić jednocześnie należy, że stanowisko to nie jest bynajmniej nowością w polskim porządku prawnym. Trybunał Konstytucyjny, w odniesieniu do innej prerogatywy Prezydenta RP (powoływania Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego) stwierdził, że tego typu kompetencja głowy państwa (prerogatywa) „nie podlega kontroli innych organów” w szczególności zaś „nie może być przedmiotem kontroli w postępowaniu cywilnym”. (wyrok TK z 11 września 2017 r., K 10/17, OTK-A 2017, poz. 64, pkt. 3.1 i 3.2. Podobnie w zdaniu odrębnym do tego wyroku sędziego L. Kieres, pkt. 2.2).

Ustrojowe racje takiego stanowiska zostały wyłożone klarownie w uchwale podjętej przez pełen skład Sądu Najwyższego w dniu 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4-4/13 (OSNC 2014, nr 5, poz. 49), w której podkreślono, że fakt mianowania sędziego w drodze wykonywania prerogatywy Prezydenta RP wzmacnia gwarancje apolityczności tej decyzji, zaś „Prezydent, uosabiający najwyższą godność państwową i majestat Rzeczypospolitej, udzielając władzy sądowniczej sędziemu legitymizuje ją w imieniu narodu (art. 4 ust. 1 Konstytucji), przez który został wybrany” (pkt. VI.). Tym samym, decydujące znaczenie dla skuteczności powierzenia wskazanej w konstytucyjnie przewidzianym trybie osobie władzy sądowniczej sędziemu legitymacja osoby dokonującej tego aktu, uzyskana w bezpośrednich wyborach na urząd Prezydenta RP. Biorąc to pod uwagę, oczywistym jest, że dokonany przez

głowę państwa akt powołania na urząd sędziego stanowi manifestację suwerennej władzy Rzeczypospolitej i tym samym nie może podlegać prawnej kontroli w jakimkolwiek postępowaniu, przed jakimkolwiek organem. W tej sytuacji oczywisty jest brak jakiegokolwiek trybu, w szczególności zaś brak drogi sądowej (zob. przywoływane już postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2009 r., I CSK 16/09), w ramach którego można byłoby badać poprawność lub skuteczność prezydenckiego aktu powołania na urząd sędziego.

Brak drogi sądowej w odniesieniu do postanowień Prezydenta RP o powołaniu na urząd sędziego jednoznacznie wynika też z konsekwentnego orzecznictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego, który podsumowując swoje orzecznictwo w tym obszarze stwierdził jednoznacznie, że „[d]ziałania podejmowane przez Prezydenta w ramach kompetencji wynikających z art. 179 Konstytucji RP nie mogą być więc zaskarżone do sądu administracyjnego (zob. postanowienie NSA z 7 grudnia 2017 r., I OSK 857/17 oraz powołane tam orzecznictwo i doktryna).

Ustosunkowując się zaś do wniosku o zwolnienie z opłaty od skargi, wskazać należy na art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość zgodnie z którym uwzględniając lub odrzucając skargę, sąd z urzędu zwraca uiszczoną od niej opłatę. Wobec powyższego brak jest podstaw do rozpoznania przedmiotowego wniosku.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość., orzekł jak w sentencji.